

(AORBB VII, 54), però els seus rebuscats esforços no el conduïren enlloc.

LLISTA CORRELATIVA DE FRASEOLOGIA, DERIVATS I COMPOSTOS: *al més, al més que, més i més, més que més, més alt/baix/endins, los més, les més, la més part, los demés, les demés, de més, a més, a més a més, de més a més, demés de, a més de, a més que, endemés, encara endemés, demesiàt, per més que, més que, mas, mes, me, mas que, mes ai, ja-mai, ja-més, mai, mai més, mai per mai, d'uy may, el més-dient, més-donant, més tost, més-tostes.*

Mès, mesa, formes de l'antic verb *METRE*.

MESA, 'taula', 'lloc pla, per menjar etc.', del llatí *MENSA* id.

Conservat en castellà i port. *mesa*, així com a Romania i Sardenya però el prolongament de *TABULA* (> *TAULA*, it. *tavola*, fr. *table*) el substituïu en les altres llengües de la família.¹ L'ús de *mesa* repren just a la frontera ling. de l'O.: ja diuen *mesa* a Fraga (pron. *mèze*), a Tamarit de Llitera, i a la Vall de Benasc (Urmella, 1965). En català només apareix en alguna acc. molt especial 'taula de l'altar de dir missa' [Belv.], 'billar' ['«ludus tridicularius», *DTO*. 1647; Lacav.], 'presidència d'una corporació', 'mesa electoral'; es pronuncia *mèze* amb sonora (és infundada la pronúncia *mésa*, que no he sentit mai, indicada per *AlcM* massa sovint de criteri provincial i acastellanat en tot el que no és llenguatge de nivell popular), per tant no hi ha raons sòlides per creure que no pugui ser romanalla hereditària, i no pas presa del castellà.

DERIV.: *Comensal* 'company de taula' [Belv.], 'prebendat en una catedral o col·legiata' [Belv.], pres del ll. *commensalis* id.: «La iglesia de Santa Anna és antiga, immediata al carrer de son nom --- la serveixen canonge, ab lo Sr. Prior y quatre *comensals*, tots los que no estan subjectes al Sr. Bisbe», B. de Maldà (*Excursions*, p. 18); *comensalia*. *Mensula* [Vogel, 1911].

¹ A suprimir quasi del tot l'acc. § 1 d'*AlcM*: la cita de Toda és d'un mot sard (i encara s'hauria de veure millor si no ve de *MAGIDEM* 'pastera').

Mesada, V. *mes*, *metre* *Mesader*, V. *mas* *Ma-*
sa(l)l*al*, V. *mallal* (MALLA) *Mesar*, V. *metre*

MESC, de l'àr. *misk*, i aquest, del persa (d'on passà també al grec i al llatí en altres formes). □ 1.ª doc.: *almesc*, fi S. XIII; *mesc*, *DAg*.

«Con sintrem les bones odors que les dones seglars an en lurs vestiments, per *almesc* e per ambre, adons és bo que remebrem lo fel e la suça e-l vinagre, ab lo qual fo abeurat nostre spos J. Crist», Lluïl (*Blanq.*, *NCl*. I, 157.7); «en odorar flors, fruyts, *almesc*, ambre, e les altres coses ben olents —dix lo hermità— se dona hom plaer» (*Merav.*, Ag. I, 320), amb variant fonètica *aumesc* en altres passatges o mss.: «per lo odorar, odora hom flors, ambre, *aumesch* ---» (*Merav.*, *NCl*. III, 17); «en un lit ben perfumat de benjohí, algàlia, al-

mesc fi ---», JoMartorell (Ag. I, 350); «DE ADROGUES Y OLORS: algàlia --- *almesc*: moscus; almangra ---», OPou (*TbPu.*, 199).

És aquesta la forma que continuà amb vigència més o menys general fins a temps moderns (la que encara registren Belvitges i Labèrnia 1840), i la que segueix usant-se a les Illes i P. Val., però no pas a Bna. (com diu ben infundadament *AlcM*); obeint a la tendència general catalana a eliminar l'article *al-* dels arabismes (*EntreDL* III, 68, 69, 103), a quasi tot el Princ. es diu *mesc* (amb *é* en cat. or.), a les Illes *aumesc* (Mall.), *umesc* eiv. (PzCabr.): «així de forta fou mon enyorança / d'aqueix ull malastruc que fletxes llança; / així fou tendra la meva recança: / ai trenes que de *mesc* deixeu fragança!», Coromines (*Petit Divan Cat.*, O. C., 1394).

El *mesc* s'extrau dels genitals d'una espècie de cabra exòtica: d'on l'etimologia del mot, car aquest nom ve en definitiva d'un mot indoari que designà primer els genitals: en sànscrit *muškāh* 'testicle' es troba des dels orígens de la llengua (Rig Veda etc.), i el dual *muškāu* són els 'pudenda muliebria' (Mayrhofer, *Altind. Et. Wb.* II, 657); i en persa apareix com a designació del *mesc*, en les variants *mušk*, *mišk* (Saemann-Zukovski, *Pers. Grammatik*, 126) o *mušk* (Prellwitz), des del qual va passar a l'àr. *misk*, i d'aquest al castellà *almizcle* (< *almizcre* amb repercussió de líquida) i port. *almíscar* o *almiscre*; el cat. (*al*)*mesc* amb la seva e més aviat sembla suposar una variant aràbiga *mišk*, car la *i* aràbiga és molt oberta davant les emfàtiques, però no entre *m* i *s*. Rara en català una forma llatinitzant o italianitzant *mosc*.

Per altra banda el mot persa va passar al gr. *μύσχος* o *μύσχον* (Dioscòrides, S. I d. C.) i al ll. tardà *muscus* (St. Jeroni) i formes *miscus* o *muscus* en glosses (on potser hi ha confusió amb noms parònims d'altres plantes, vegeu *CGL* VI, 721; *REW*, 5774, 5775). D'aquest surten altres formes romàniques (*DCEC/DECH*, *ALMIZCLE*): en particular el nom de color *musc*, o sigui morat, registrat des de Belv. («*musc*: color, musco, castaneus» junt amb «*musco*: color, *amusco* † badius», Lab. 1840 «pardo, obscur»); *musc* i en particular la *barretina musca* m'és conegut per tradició familiar (Bna., o Emp.); a l'Alt Pall-Ribag., on diuen *gorra* per 'barretina', la *gōra mūska* i *kālsa kūrta* eren les parts típiques del vestit local (Taüll, 1969); a la Vall Ferrera i a Farrera de Pall. hi havia també *gorres mūskes* o bé vermelles, sobretot aquelles (Àreu, Tor, Farrera, 1932, 1933); mentre que a les Garrigues diuen *gōra mōska* (Pobla de Cérvoles, 1936).

També s'ha usat com a nom de color d'altres coses: «aquell de la faixa *musca*, que porta un bastó llarg capçat de cuir», Ruyra (*La Parada*, 101); sobretot parlant de vegetals: «el veçurro fa una flor *musca*», Tavascan (1934); d'una mena de bolet em deien a Espot que la *mocosa* pot ser *musca* o blanca (1964). Grec, doncs, que també poden sortir d'aquí el lomb. alpí *mūsča* 'cabra pigallada de negre' (Val di Blenio) i roms. *muscur* 'mascarat, tacat de negre' («*schwarzgefleckt*»), encara que Bertoni (*Atti e Mem. della R.*